

ЦКУ СТАТТЯ 1230. СПАДКУВАННЯ ПРАВА НА ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ, МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ ТА СПЛАТУ НЕУСТОЙКИ

1. До спадкоємця переходить право на відшкодування збитків, завданих спадкодавцеві у договірних зобов'язаннях.
2. До спадкоємця переходить право на стягнення неустойки (штрафу, пені) у зв'язку з невиконанням боржником спадкодавця своїх договірних обов'язків, яка була присуджена судом спадкодавцеві за його життя.
3. До спадкоємця переходить право на відшкодування моральної шкоди, яке було присуджено судом спадкодавцеві за його життя.

Правила даної статті свідчать про включення до складу спадщини прав на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки. Це свідчить про те, що зазначені права не є нерозривно пов'язаними з особою спадкодавця і щодо них не поширюються норми ст. 1219 ЦК України. 2.

Ч. 1 ст. 1230 ЦК України встановлює право спадкоємців вимагати від контрагентів спадкодавця відшкодування збитків, завданих внаслідок невиконання ними договірних зобов'язань. Це право зберігається у спадкоємців і у випадку настання смерті недобросовісного контрагента раніше звернення до нього відповідної вимоги спадкоємців кредитора. Обов'язок відшкодування збитків переноситься на спадкоємців особи, що заподіяла збитки, і виконується ними не у межах вартості усієї спадщини пропорційно до їхніх спадкових часток, як це відбувається за загальним правилом стосовно вимог кредитора (ст. 1282 ЦК України), а виключно у межах вартості рухомого та нерухомого майна, одержаного ними у спадщину (ч. 1, 4 ст. 1231 ЦК України).

Згідно ч. 2 ст. 22 ЦК України до збитків відносяться: 1) реальні збитки, тобто втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права та 2) упущена вигода, тобто доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право на було порушено. Причому якщо порушник права одержав внаслідок своїх неправомірних дій доходи, розмір упущеної вигоди не може бути меншим від цих доходів (абзац другий ч. 3 ст. 22 ЦК України). Збитки відшкодовуються у повному обсязі, якщо договором або законом не передбачено відшкодування у меншому або більшому розмірі. Слід підкреслити, що відшкодування збитків не є єдиним способом захисту цивільних прав особи у договірній сфері (ч. 2 ст. 16 ЦК України). Зокрема, закон (ч. 4 ст. 22 ЦК України) допускає відшкодування майнової шкоди в натурі (наприклад, шляхом передання речі того ж роду та тієї ж якості, полагодження пошкодженої речі тощо). Оскільки ЦК України у ч. 1 ст. 1230 закріплює саме право спадкоємців на відшкодування збитків, права, пов'язані з іншими можливими способами відшкодування майнової шкоди у договірних зобов'язаннях, до спадкоємців не переходять. 3. Спадкування права на відшкодування договірних збитків здійснюється на загальних підставах і відрізняється від інших прав, що успадковуються відповідно до частин 2 - 3 цієї статті, тим, що законодавець не ставить можливість переходу цього права у спадщину в залежність від визначення його розміру і підтвердження правомірності його стягнення судом за життя спадкодавця. Навпаки, право на стягнення неустойки (штрафу, пені) (ст. ст. 549 - 552 ЦК України) і право на відшкодування моральної шкоди (ст. ст. 23, 1167, 1168 ЦК України) переходять у спадщину лише тоді, коли було прийняте відповідне судове рішення на користь спадкодавця, яке не було виконане до настання його смерті. Такий порядок успадкування зазначеного майна пояснюється прагненням законодавця не допустити виникнення суперечок між спадкоємцями і боржниками спадкодавця. Договірні збитки, неустойка (штраф, пеня) та моральна шкода відшкодовуються спадкоємцями в межах вартості спадкового майна, яке перейшло до них (ст. 1282 ЦК України). 4. Таким чином, з усього числа правомочностей кредитора в сфері недоговірних зобов'язань до

спадкоємців переходить лише право на відшкодування моральної шкоди і за умови, що останнє було присуджено спадкодавцеві за його життя. У випадках смерті потерпілого внаслідок заподіяння йому шкоди право на відшкодування шкоди не є об'єктом спадкування або правонаступництва взагалі і з'являється у чітко визначених законом осіб (ч. 1 ст. 1200 ЦК України), причому незалежно від того, чи виступають вони одночасно спадкоємцями померлого. Аналогічна ситуація має місце при відшкодуванні шкоди внаслідок смерті працівника, що настала у зв'язку з виконанням ним трудових обов'язків. Право на відшкодування шкоди не належало працівникові (спадкодавцеві) за життя і тому воно не може бути визнано об'єктом спадкового наступництва.